

VOORBEREIDEN, BESPREKEN EN INSPECTEREN VAN DE WERKZAAMHEDEN

- 1 Regelgeving en veiligheidsregels
- 2 Veilig werken, overleg en inspecties
- 3 Preventie

UITVOEREN VAN DE WERKZAAMHEDEN

- 4 Werkplek
- 5 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)
- 6 Arbeidsmiddelen
- 7 Specifieke werkzaamheden en omstandigheden

BEHEERSEN VAN SPECIFIEKE GEVAREN

- 8 Gevaarlijke stoffen
- 9 Elektriciteit en straling
- 10 Brand en explosie

BEHEERSEN VAN INCIDENTEN EN NOODSITUATIES

- 11 Ongevallen
- 12 Noodsituaties

(PROEF)EXAMEN

ANTWOORDEN

BASISVEILIGHEID

(B-VCA)

VOORWOORD

Deze uitgave is bedoeld voor gebruik bij de opleiding Basisveiligheid (B-VCA) en bevat alle kennis conform de laatste eind- en toetstermen.

De volgorde van de paragrafen is gelijk aan die van het boek Veiligheid voor Operationeel Leidinggevenden (VOL-VCA incl. VIL-VCU).

Er zijn paragrafen, die wél in VOL-VCA aan de orde komen, maar niet getoetst worden bij het examen voor Basisveiligheid (B-VCA). De nummers en namen van deze paragrafen worden in een transparante kleur weergegeven.

De grijze blokken bevatten vereiste voorkennis. Deze wordt niet letterlijk getoetst, maar is wél nodig om de examenvragen goed te begrijpen. Voorbeeld: Begrippen als vlampunt en explosiegrenzen worden zelf niet gevraagd in het examen, maar de termen kunnen wel voorkomen in vragen over brand en explosie.

Achter elk hoofdstuk zijn enkele oefenvragen te vinden. Aan het einde van deze uitgave is een (Proef)examen te vinden met vragen in de diverse vormen, zoals deze ook bij het officiële examen worden gehanteerd.

Wij nemen inclusiviteit serieus. Voor de leesbaarheid zijn niet alle woorden gebruikt waarmee je je zou kunnen identificeren. Waar je 'hij' leest, kun je ook 'zij' of 'hen' lezen of wat in jouw situatie past.

VOORBEREIDEN, BESPREKEN EN INSPECTEREN
VAN DE WERKZAAMHEDEN

1 REGELGEVING EN VEILIGHEIDSREGELS

- 1.1 Nationale veiligheids-en gezondheidswetgeving
- 1.2 Taken, rechten en plichten van werkgever, werknemers en operationeel leidinggevenden
- 1.3 Veiligheidscertificaten
- 1.4 Veiligheidsregels

1.1 NATIONALE VEILIGHEIDS- EN GEZONDHEIDSWETGEVING

V&G-wetgeving

ARBO is de verkorte term voor Arbeidsomstandigheden. De Arbowet is een onderdeel van de nationale veiligheids- en gezondheidswetgeving (V&G).

Het doel van de V&G-wetgeving is:

- Zorgen voor zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden
- Verbeteren van veiligheid en gezondheid van de werknemers op het werk
- Beschermen van werknemers bij het uitvoeren van werkzaamheden

De veiligheids- en gezondheidswetgeving omvat de rechten en plichten van werkgever én werknemer. De wet beschrijft ook de arbeidsomstandigheden waaronder moet worden gewerkt. De V&G-wetgeving is van toepassing op alle plaatsen waar arbeid wordt verricht. Uitzendkrachten, stagiairs, vrijwilligers en anderen die onder toezicht arbeid uitvoeren worden in dit kader ook tot de werknemers gerekend. De V&G-wetgeving heeft betrekking op de veiligheid, de gezondheid en het welzijn.

Nederlandse Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Toezicht op de naleving van de V&G-wetgeving

De Nederlandse Arbeidsinspectie heeft de volgende bevoegdheden:

- Het toezicht houden op de naleving van de V&G-wetgeving.
- Een onderzoek instellen naar aanleiding van een ongeval.
- Het vragen naar een geldige legitimatie van de werknemers.
- Eisen stellen aan de wijze waarop de V&G-wetgeving moet worden nageleefd.
- Het werk stilleggen als er ernstig gevaar voor personen dreigt.
- Een proces-verbaal opmaken naar aanleiding van een overtreding.
- Een waarschuwing geven wanneer afwijkingen van de regelgeving geconstateerd worden.

Preventie, bescherming en gezondheidstoezicht

De werkgever wordt bijgestaan op het gebied van preventie en bescherming, door één of meer deskundige werknemers (preventiemedewerkers) hiervoor aan te stellen. Wanneer de nodige deskundigheid binnen het bedrijf ontbreekt, kan aanvullend beroep gedaan worden op externe bijstand.

Deskundige personen of diensten op het gebied van preventie en keuring staan werkgever en werknemers bij in de toepassing van de V&G-wetgeving.

Gezondheidstoezicht

Een preventief medisch onderzoek (PMO) is een onderzoek ter voorkoming en beperking van risico's voor de gezondheid. Werknemers mogen zich periodiek laten onderzoeken om gezondheidsrisico's te voorkomen en beperken.

Grondbeginselen van de milieuwetgeving

De doelstellingen van de milieuwetgeving zijn:

- Het beschermen van mens en omgeving tegen schadelijke effecten van activiteiten.
- Het beperken van uitstoot en afvalstromen.
- Het zorgdragen voor een doelmatige en correcte verwijdering van afvalstoffen.

Om deze doelen te bereiken moeten productieprocessen worden aangepast en zuinig en efficiënt omgesprongen worden met energie en natuurlijke hulpbronnen.

Grondbeginselen van de arbeidstijdenwetgeving

In de arbeidstijdenwet is afgebakend hoe lang werknemers per dag en per week mogen werken en wanneer zij recht hebben op pauze of rusttijd. Veiligheid en gezondheid komen zo niet in het geding. De werknemer moet het werk ook kunnen combineren met eventuele zorgtaken en het gezin.

Naleving van de arbeidstijdenwetgeving hangt samen met het veiligheids- en gezondheidsbeleid en houdt rekening met de persoonlijke situatie van de werknemer.

CE-markering

De CE-markering (CE = Conformité Européenne) is een “merkteken” dat aangeeft dat het product (arbeidsmiddel of PBM) op het gebied van veiligheid voldoet aan de betreffende Europese Richtlijn.

De CE-markering moet door de fabrikant of importeur worden aangebracht. Dat mag alleen op basis van een technisch dossier en een verklaring van overeenstemming, waarin de fabrikant of invoerder bevestigt dat zijn product voldoet aan de veiligheidseisen uit de Richtlijn. Alleen CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen mogen op de markt worden gebracht.

Als er een CE-markering op een arbeidsmiddel of PBM staat, betekent dit dat je ervan uit mag gaan dat het product op het gebied van veiligheid voldoet aan de Europese Richtlijn. Hierboven zie je hoe het CE-logo eruit ziet.

1.2 TAKEN, RECHTEN EN PLICHTEN VAN WERKGEVER, WERKNEMERS EN OPERATIONEEL LEIDINGGEVENDEN

Algemene verplichtingen en rechten van de werknemer

De algemene verplichtingen van de werknemer zijn:

- Het zorgdragen voor zijn eigen veiligheid en gezondheid en die van andere betrokken personen.
 - De persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) op de juiste wijze gebruiken en onderhouden.
 - Gevaarlijke stoffen, machines, toestellen, gereedschappen, vervoersmiddelen en andere middelen op de juiste wijze gebruiken.
 - Incidenten aan de leidinggevende melden.
 - Ernstig of onmiddellijk gevaar voor de veiligheid en de gezondheid direct aan de leidinggevende melden.
 - Samenwerken met de werkgever en de preventiedienst om V&G op het werk te bevorderen.
 - Op een positieve wijze bijdragen aan het preventiebeleid.
- Zich onthouden van iedere vorm van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk.
 - Voorlichting, opleidingen en instructies volgen.
 - Aangebrachte beveiligingen op de juiste wijze gebruiken en ze niet verwijderen of veranderen.
 - De algemene rechten in het kader van de V&G-wetgeving zijn: recht op informatie en opleiding, op een veilige en gezonde werkomgeving en op werkonderbreking.

Bij een dreigend, ernstig of onmiddellijk gevaar moet de werknemer de situatie meteen aan de leidinggevende melden, het werk stoppen en/of zichzelf in veiligheid brengen. Om in de toekomst de gevolgen van een dergelijk gevaar te voorkomen moet de werknemer passende maatregelen nemen. Hierbij moet rekening gehouden worden met zijn technische kennis en de beschikbare middelen.

Algemene verplichtingen van de werkgever

De algemene verplichtingen van de werkgever zijn:

- Bevorderen van veiligheid, gezondheid en welzijn van de werknemers door het voeren van een preventiebeleid, geïntegreerd in het bedrijfsbeleid.
- Een globaal preventieplan en V&G-jaarplan opstellen en uitvoeren.
- Een (schriftelijke) risicoanalyse uitvoeren.
- Raadplegen van deskundigen (interne en externe preventiedienst).
- (VGM-)overleg plegen met werknemers.
- Werknemers van doelmatige beschermingsmiddelen voorzien en erop toezien dat ze worden gebruikt.
- Zich onthouden van iedere daad van geweld, pesterijen of van ongewenst seksueel gedrag op het werk.
- Ernstige arbeidsongevallen onderzoeken en melden aan de Nederlandse arbeidsinspectie (NL)/Toezicht welzijn op werk (B).
- Doeltreffende maatregelen nemen voor hulpverlening en evacuatie.
- Zorgen voor een gepast onthaal, voorlichting, opleiding en instructies.
- Toezicht houden op het naleven van de instructies.
- Maatregelen nemen voor de veiligheid en de gezondheid van derden op de arbeidsplaats.

1.3 VEILIGHEIDSCERTIFICATEN

1.4 VEILIGHEIDSREGELS

Veilig werken

Veilig werken betekent dat er bewust wordt omgaan met risico's en alleen aanvaardbare risico's worden genomen. Dit vraagt om duidelijke afspraken, verantwoordelijkheden en zorgvuldige uitvoering.

Definitie: Veilig werken is het bewust nemen van aanvaardbare risico's.

Doel van afspraken over veilige werkwijze
Het maken van afspraken rondom veilig werken heeft meerdere doelen:

- De eindverantwoordelijke op de locatie weet welke werkzaamheden plaatsvinden en accepteert de restrisico's die daarbij horen.
- Er is bewust toestemming gegeven om met de werkzaamheden te starten.
- Alle aanwezigen op de locatie voeren uitsluitend de afgesproken handelingen uit, zodat hun werk geen gevaar oplevert voor henzelf of anderen.
- Garanderen dat een locatie, gebouw, installatie, werkplek of een gedeelte daarvan veilig kan worden overgedragen aan een aannemer/operationele medewerker (vice versa)
- Alle betrokkenen zijn zich bewust van de restrisico's en vinden deze aanvaardbaar.

Afspraken over veilig werken zorgen voor structuur en duidelijkheid. Ze dienen om:

- Te overleggen met iedereen die bij het werk betrokken is.
- Bindende afspraken te maken met alle betrokkenen.
- De voorwaarden vast te leggen waaronder gewerkt moet worden.
- Toestemming te verlenen om de werkzaamheden daadwerkelijk te starten.

De inhoud van de afspraken gaan over:

- Overzicht of lijst van uit te voeren veiligheidsrelevante werkzaamheden
- Locatie van de werkzaamheden
- Te nemen veiligheidsmaatregelen, waaronder PBM's
- Maatregelen om de werkomgeving na de werkzaamheden veilig achter te laten
- Datum en tijdsduur van de werkzaamheden
- Geldigheidsduur van de afspraken
- Plichten/verantwoordelijkheden betrokkenen
- Indien noodzakelijk: Verwijzing naar instructies of naslagwerken
- Namen en functie van betrokkenen
- Contactgegevens voor meldingen

Taken en verantwoordelijkheden

Bij veilig werken hebben zowel leidinggevendenden als operationele medewerkers een duidelijke rol:

Leidinggevendenden:

- Geven leiding aan de operationele medewerkers.
- Geven uitleg aan de operationele medewerkers.
- Zien erop toe dat de werkzaamheden volgens de afspraken verlopen.

Operationele medewerkers:

- Laten zich informeren over de inhoud van de afspraken.
- Houden zich aan de voorwaarden voor de werkzaamheden, zoals afgesproken.
- Houden zich aan de maatregelen die zijn afgesproken.

Praktische voorbeelden

De manier waarop afspraken over veilig werken worden vastgelegd, verschilt per branche.

- In de petrochemie gebeurt dit meestal via een werkvergunning.
- In de schoonmaakbranche worden afspraken vastgelegd op werkbriefjes.
- In de bouw gebeurt dit vaak via overleg met de uitvoerder (NL), meester-gast (B) of projectleider, die verantwoordelijk is voor veiligheid en gezondheid op de werkplek.

OEFFENVRAGEN

1. Welke instantie heeft de bevoegdheid om het werk stil te leggen?

- ☐ A De arbodienst
- ☐ B De vakbond
- ☐ C De Nederlandse Arbeidsinspectie

2. Een werknemer meldt zich bij de bedrijfsarts voor een preventief medisch onderzoek (PMO). Is de werkgever verplicht dit aan te bieden?

- ☐ A Nee, alleen als de werknemer klachten heeft, is de werkgever verplicht een PMO aan te bieden.
- ☐ B Nee, alleen als de werknemer ouder dan 50 jaar is, is de werkgever verplicht een PMO aan te bieden.
- ☐ C Ja, de werkgever moet werknemers de mogelijkheid bieden tot een PMO.

3. Op een bouwplaats worden verfblikken leeg achtergelaten bij het gewone huisvuil. Wat schrijft de milieuwetgeving in dit geval voor? Meerdere antwoorden kunnen juist zijn.

- ☐ A Het maakt niet uit, als de vuilniswagen ze maar meeneemt.
- ☐ B Afvalstoffen moeten doelmatig en correct worden verwijderd.
- ☐ C Op een bouwplaats mag al het vuil bij het gewone huisvuil gegooid worden.
- ☐ D Chemisch afval zoals verfblikken moet apart worden ingezameld.
- ☐ E De werkgever moet ervoor zorgen dat gevaarlijk afval volgens de regels wordt afgevoerd.

4. Een werknemer draait al 10 uur achter elkaar door zonder pauze. Hij voelt zich moe en minder scherp. Wat schrijft de arbeidstijdenwet in dit geval voor?

- ☐ A Werknemers moeten doorwerken zolang het werk niet af is.
- ☐ B Alleen de werkgever bepaalt of er pauze genomen mag worden.
- ☐ C Werknemers hebben recht op pauze en rusttijden om veiligheid en gezondheid te waarborgen.

5. Een werknemer krijgt gehoorbeschermers zonder CE-markering. Mag de werknemer deze gehoorbeschermers gebruiken?

- ☐ A Ja, zolang de werkgever zegt dat ze veilig zijn.
- ☐ B Nee, alleen CE-gemarkeerde PBM's mogen gebruikt worden.
- ☐ C Ja, als de werknemer er zelf mee akkoord gaat.

6. Een werkgever stelt geen gehoorbescherming beschikbaar, terwijl er continu harde machines draaien. Welke verplichting van de werkgever wordt hier geschonden? Meerdere antwoorden kunnen juist zijn.
- ☐ A Toezicht houden op het naleven van instructies
 - ☐ B Werknemers voorzien van doelmatige PBM's
 - ☐ C Arbeidsongevallen onderzoeken
 - ☐ D Zorgen voor een veilige en gezonde werkplek
 - ☐ E Overleggen met werknemers(vertegenwoordiging)
7. Een aannemer start met werkzaamheden na toestemming van de eindverantwoordelijke op de locatie. Waarom moeten er eerst afspraken gemaakt worden? Meerdere antwoorden kunnen juist zijn.
- ☐ A Omdat alleen werkzaamheden waarvoor toestemming is gegeven, mogen worden gefactureerd.
 - ☐ B Om zeker te weten dat de restrisico's zijn geaccepteerd.
 - ☐ C Om sneller aan de slag te kunnen.
 - ☐ D Er is bewust toestemming gegeven om met de werkzaamheden te starten.
 - ☐ E Om administratieve lasten voor de opdrachtgever te verminderen.
8. Een leidinggevende ziet dat een medewerker het werk anders uitvoert dan afgesproken, maar grijpt niet in. Welke taak negeert de leidinggevende?
- ☐ A Zorgen voor koffie tijdens de pauze
 - ☐ B Toezien dat werkzaamheden volgens afspraken verlopen
 - ☐ C Complimenteren van de werknemer voor het nemen van eigen initiatief

VOORBEREIDEN, BESPREKEN EN INSPECTEREN
VAN DE WERKZAAMHEDEN

2 VEILIG WERKEN, OVERLEG EN INSPECTIES

- 2.1 Bevordering van veilig gedrag
- 2.2 Communicatie en instructies
- 2.3 VGM-overleg en werkinspecties

2.1 BEVORDERING VAN VEILIG GEDRAG

Kenmerkend gedrag dat veilig werken bevordert is:

- Een positieve instelling.
- Zorg te dragen voor je eigen veiligheid en die van andere betrokken personen.
- Onveilige situaties en incidenten te melden en gepast in te grijpen.
- Anderen op onveilige handelingen aan te spreken.
- Aandacht te hebben voor persoonlijke hygiëne, orde en netheid.
- Je te houden aan de veiligheidsvoorschriften.
- Alle aanwijzingen en/of instructies op te volgen.

Invloed van alcohol- en/of drugsgebruik op veilig werken

Alcohol, drugs en werk verdragen elkaar niet, zowel als het gaat om welzijn en gezondheid als om veiligheid.

De nadelige invloed van (veel) drinken of drugsgebruik op veilig werken kan zich uiten in:

- Een verminderde waakzaamheid
- Een verminderd of problematisch functioneren
- Een verminderd inschattingsvermogen van situaties
- Een verlaging van de drempel voor grensoverschrijdend gedrag
- Een overschatting van eigen mogelijkheden
- Een verhoogde werkdruk voor collega's
- Een verstoring van de werkorganisatie

Er mag van je worden verwacht dat je je onthoudt van alcohol- en drugsgebruik tijdens het werk. Ben je er van bewust dat gebruik vóór het werk ook nog daarna (tijdens het werk) negatieve invloeden kan hebben.

Bepaalde medicijnen kunnen dezelfde invloed op iemand hebben als drugs. De huisarts moet geraadpleegd worden, of bij het gebruik van deze medicijnen (risicovolle) werkzaamheden uitgevoerd mogen worden.

Is er gebruikt (drugs, alcohol of bepaalde medicijnen) dan moet dit aan de leidinggevende gemeld worden. Er mogen geen werkzaamheden uitgevoerd worden die een gevaar voor jezelf of anderen kunnen opleveren.

Bij veelvuldig gebruik moet er hulp gezocht worden.

Orde en netheid (good housekeeping)

Orde en netheid (ook wel good housekeeping genoemd) hebben een positieve invloed op veilig werken. Het voorkomt dat materialen en gereedschappen verloren raken. Een aangename werkomgeving nodigt uit om te gaan beginnen.

Orde en netheid voorkomen incidenten, vervuiling en milieu-schade. Er is minder tijd nodig om de taken uit te voeren.

Voorbeelden van orde en netheid zijn:

- Het opruimen van de omgeving
- Het afvoeren/opslaan van restmaterialen
- Het creëren/hanteren van een opslagsysteem voor gereedschappen en materialen
- Het ophangen (bijvoorbeeld met safety hooks) of wegwerken van kabels
- Het goed inrichten van de werkplaats/werf

2.2 COMMUNICATIE EN INSTRUCTIES

2.3 VGM-OVERLEG EN WERKPLEKINSPECTIES

Werkgevers en werknemers zijn samen verantwoordelijk voor veiligheid en gezondheid binnen het bedrijf. Om een goede samenwerking te waarborgen, moet er regelmatig overleg gepleegd worden.

Er zijn drie vormen van VGM- overleg:

- Overleg tussen werkgever en de werknemersvertegenwoordiging
- Werkoverleg met de werknemers
- VGM-bijeenkomst (toolboxmeeting)

Deelnemers aan het overleg tussen werkgever en werknemersvertegenwoordiging zijn:

- Werkgever (voorzitter)
- Werkgevers (afvaardiging)
- Werknemers (afvaardiging)
- Deskundigen (bijvoorbeeld preventie-adviseurs)

Werkgever en werknemer zijn samen verantwoordelijk voor veiligheid en gezondheid binnen het bedrijf. Om een goede samenwerking te waarborgen, moet er regelmatig overleg gepleegd worden.

De VGM-bijeenkomst (bijvoorbeeld een toolboxmeeting) is een korte vergadering in informele sfeer over veiligheid, gezondheid en milieu, met interactieve deelname van alle aanwezigen. Het doel van een VGM-bijeenkomst is om medewerkers voor te lichten én te motiveren om onveilige handelingen en onveilig gedrag te voorkomen.

Het overleg vindt plaats tussen de direct leidinggevende en de groep mensen die hij aanstuurt (operationele medewerkers).

De tijdens een VGM-bijeenkomst (toolboxmeeting) gemaakte afspraken worden vastgelegd in een schriftelijk verslag van de bijeenkomst en er wordt getoetst of ze duidelijk zijn.

Onderwerpen die in een VGM-bijeenkomst aan bod kunnen komen zijn:

- Orde en netheid
- Werkmethodes
- (Nood)procedures
- Incidenten, ongevallen
- Werkplekinspecties
- Aangepaste afspraken/werkmethodes/ procedures naar aanleiding van inspecties en onderzoek van incidenten
- Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen

